

Торайғыров университетінің
ҒЫЛЫМИ ЖУРНАЛЫ

НАУЧНЫЙ ЖУРНАЛ
Торайғыров университета

**ТОРАЙҒЫРОВ
УНИВЕРСИТЕТІНІҢ
ХАБАРШЫСЫ**

Филологиялық серия
1997 жылдан бастап шығады

**ВЕСТНИК
ТОРАЙҒЫРОВ
УНИВЕРСИТЕТА**

Филологическая серия
Издается с 1997 года

ISSN 2710-3528

№ 1 (2023)

Павлодар

**НАУЧНЫЙ ЖУРНАЛ
ТОРАЙГЫРОВ УНИВЕРСИТЕТА**

Филологическая серия
выходит 4 раза в год

СВИДЕТЕЛЬСТВО

О постановке на переучет периодического печатного издания,
информационного агентства и сетевого издания

№ KZ30VPY00029268

выдано

Министерством информации и общественного развития
Республики Казахстан

Тематическая направленность
публикация материалов в области филологии

Подписной индекс – 76132

<https://doi.org/10.48081/ICYL6092>

Бас редакторы – главный редактор

Жусупов Н. К.

д.ф.н., профессор

Заместитель главного редактора

Анесова А. Ж., *доктор PhD*

Ответственный секретарь

Уайханова М. А., *доктор PhD*

Редакция алқасы – Редакционная коллегия

Дементьев В. В., *д.ф.н., профессор (Российская Федерация)*

Еспенбетов А. С., *д.ф.н., профессор*

Трушев А. К., *д.ф.н., профессор*

Маслова В. А., *д.ф.н., профессор (Белоруссия)*

Пименова М. В., *д.ф.н., профессор (Российская Федерация)*

Баратова М. Н., *д.ф.н., профессор*

Аймухамбет Ж. А., *д.ф.н., профессор*

Шапауов Ә. Қ., *к.ф.н., профессор*

Шокубаева З. Ж., *технический редактор*

За достоверность материалов и рекламы ответственность несут авторы и рекламодатели

Редакция оставляет за собой право на отклонение материалов

При использовании материалов журнала ссылка на «Вестник Торайгыров университета» обязательна

<https://doi.org/10.48081/SZWW2913>

***A. K. Matayeva¹, S. B. Jumagul², E. I. Kopteva³**

^{1,2}L. N. Gumilyov Eurasian National University,

Republik of Kazakhstan, Astana;

³Omsk State Pedagogical University,

Russian Federation, Omsk

*e-mail: asyl_mataeva@mail.ru

MODERN KAZAKH LITERATURE STUDIES: ACHIEVEMENTS, PROBLEMS, DEVELOPMENT PROSPECTS

The end of the 19th and the beginning of the 20th centuries were marked for the Kazakh society by entering a new stage of development. The universal values that determine the concepts of modern social changes have undoubtedly influenced national literary criticism, posing new tasks for the correct determination of development prospects through an objective revision of the past, marked by ideological pressure. The formation of new aesthetic knowledge in assessing the role of literature in society, the appeal to new forms, methods and means of reflecting reality, the development of scientific and theoretical approaches and the definition of new principles for studying the nature of the literary process are characteristic features of modern Kazakh literary criticism. At the current stage, the urgent task is to identify the patterns of development of literary science, comprehensive differentiation of scientific research, the definition of methodological concepts, theoretical foundations and areas of research, the assessment of achievements and the definition of prospects for new research. Being an important branch of the social and human sciences, modern Kazakh literary criticism seeks to rethink its way of becoming as a field of scientific knowledge in order to evaluate its achievements and identify shortcomings that occur at each stage of development. The article deals with the scientific and theoretical problems of modern Kazakh literary criticism, reflecting innovative searches. At the same time the evaluation and analysis of studies based on new research methods and scientific principles is of great importance. Special place is occupied by theoretical works written on the basis of hermeneutics, structuralism, semiotics and

other innovative research methods. Analysis of the main achievements, literary and theoretical problems, directions of development of modern Kazakh literary criticism is presented as well.

Keywords: Kazakh literary studies, theory and history of national literature, methodology.

Introduction

The theoretical and methodological system of modern Kazakh literature is being developed taking into consideration the world literary and artistic and aesthetic thought, preserving the consistency of traditions, regarding national characteristics. All mentioned above allows to differentiate mistakes and achievements of different periods. Aesthetic, philosophical views with new ideological power were formed at the turn of the XX–XXI centuries. Consequently, the national literary studies were conducted on history, theory, criticism of literature, there was a turning point in the periodization of literature and methodological paradigms. In this regard, we can present the specific features of modern Kazakh literature on its fundamental transformation and appearance of new tendencies.

Methods and materials

Scientific and theoretical searches, positions related to history, theory and criticism of Kazakh literary science have become the methodological basis of research work. Along with the traditional literary-historical, comparative-contrastive, hermeneutical methods that determine the achievements, problems and development prospects in modern Kazakh literary criticism, such innovative methods as theoretical poetics, which drive to new steps in modern literary criticism, were taken as a basis. The research was determined by a systematic and comprehensive philological analysis, synergistic research.

Results and discussion

Studies within the period to gain independence of Kazakhstan differ in the content of works in various directions: 1) the groundwork of the centuries-old literary heritage, subjected to pressure from the totalitarian system and classical works in the national interest; 2) inclusion of literary monuments, which are an artistic source of objective knowledge of the background of the Kazakhs people into the spiritual heritage of; 3) differentiation of scientific problems of periodization of the history of literature in terms of continuity in artistic development; 4) study of Kazakh literature abroad as an indispensable part of the system of national values; 5) implementation of the stages of analysis of the system of artistic development of modern Kazakh verbal art based on innovative methodological research; 6) writing a multi-volume history of Kazakh literature.

From the point of view of modernity, the topical issues of Kazakh literary studies are the tasks of defining modern directions, understanding the change of

methodological principles, assessments of theoretical poetics, etc. To be more precise, issues mentioned above can define the current state and trends in the development of national literature. In addressing these issues, the following points should be taken into consideration:

1) the art of words serves humanity as a whole, and therefore the methods of studying art are also general. Based on this, the general literary principles, categories, regularities also stand as fundamentals of the Kazakh national literature; 2) belle lettres expresses the spirit, history, mentality, interests of the nation. Modern Kazakh literature study based on world achievements and new principles, analyses and applies advanced methodologies in accordance with national characteristics; 3) Modern Kazakh literature study underwent changes in theoretical and methodological thought within the era of globalization, under the influence of social and cultural conditions. Areas of semiotics, hermeneutics, structuralism, modernism, postmodernism, adapting and refracting them in the specifics of national literary studies have been successfully used.

During a certain period, the modern Kazakh literary science has developed its own methodology, taking into consideration specific features of national literature that include all the achievements of socio-cultural and philological sciences. It is worth noting that there is a number of works that have made a significant contribution to the development of Kazakh theoretical thought, including analyzing theoretical problems, literary trends, the nature of the work, artistic and aesthetic research, the author's position and the values of the artistic text, I would like to note the following works: «The style of the Kazakh story and narration» (1993), «System Analysis of Art Work» (2002) by A. Kulymbetova, «Problems of Communicative Poetics» (1995), «Text in the System of Artistic Communication» (1996) G. Muchnik, «Artistic Text and the Artistic World: Problems of Organization» (1996), «The main trends in the development of Kazakh literature in the first quarter of the twentieth century» (1998) B. Mamrayev, «Poetics of Anuar Alimzhanov's prose» (1997) H. Rustemova, «Poetics of Kazakh artistic prose of the early twentieth century (theme, genre, style)» (1998) A. Ismakova, «Art Anthropology» (1999) V. Savelyeva, «Drama and Kazakh prose» (1997), «Kazakh artistic story» (2008), «Poetics literary text» (2012) T. Yesembekov, «Symbol in the movement of literature» (1999) B. Zhetpisbayeva, «Poetics of G. Musrepov's prose» (1999) S. Ashimkhanova, «Artistic aspects of the development of modern Kazakh literature» (2001) B. Karibayeva, «Poetic system «natural world»: structure and semantics» (2002) S. Abisheva, «Author in the narrative system of the Kazakh novel» (2003), «Portrait poetics» (2006), «Monologue structure» (2006) B. Maitanov, «The problem of psychologism in fiction» (2003) G. Praliev, «Feminist imagology» (2003) F. Ismailova, «Chronotope problems in modern prose» (2003) A. Temirbolat, «Typology of

literary game. From barokko to postmodernism» (2005) A. Ishanova, «Artist and artistic device» (2005) Ye. Tleshev, «Author and Hero in Postmodern Prose» (2007) L. Safronova, «Genre and style specific of Mashhur Zhusip's poems» (2010) M. Baratova, «Typology of Literary Trends in National Prose» (2011), «Genre and Artistic Method» (2011) Zh. Zharylgapov, «National literature and traditional mentality» (2012) D. Kamzamekuly, B. Omaruly, A. Sharip, «Anthropologism of Abai» (2014) Zh. Dadebayev, «Modern literary process» (2014) S. Yerzhanova, «Genre originality of Mashhur Zhusip's poetic works» (2015) N. Zhusupov, «Author's position» (2017) M. Orazbek, «Abai's phenomenon» (2021) Sh. Ibrayev, etc. It is also of great importance to outline that these studies consider and evaluate hermeneutic, structural, modernist, postmodernist and other views on the analysis of a literary work. As noted above, significant consideration is viewed to research into understanding the values of spiritual literature, its ideological and aesthetic content, as well as interrelation between religion and literature. This topic is revealed in the studies of A. Kyraubayeva «Eastern legends» (1997), A. Zhaksylykov «Religion and literature in aesthetic interrelation» (1997), «Religious motifs in fiction» (1998), «Comparative typology of images and motifs with religious content in the works of Kazakh literature» (2012), U. Kalizhanuly «Religious and educational trend in Kazakh literature (second half of the 19th – early 20th centuries)» (1999), K. Toreali «Creation and formation of Islamic literature in the Middle Ages» (2006), K. Sattarov «Kazakh legends preaching Islam» (2017), etc.

There are significant changes in modern Kazakh literary studies such as the return of the heritage of banned literature, the comprehension of religious treatises and their republication, the establishment of relationships with centuries-old Turkic sources. Along with this, there has been an increasing growth of interest in the world tendencies of art development. In addition, new views have appeared in modern comparative studies. They define the principles and methods of historical and comparative study of the work of authors of different periods and national literature of different countries. The well-known scientist F. Ismailova indicates importance of comparative studies: «Literature is a world science. In order to bring Kazakhstan literary criticism to the world level, it is necessary to make all the literature of Kazakhstan an object of study of a single Kazakhstan literary criticism...» [1]. In this direction, the scientific researches of Sh. Satbayeva «Light of Time» (2000), N. Dzhuanyshbekov «Problems of Modern Comparative Literature» (2000), N. Kelimbetov «Continuity of Ancient Turkic Poetry and Artistic Traditions in Kazakh Literature» (2002), M. Madanova «Introduction in Comparative Literature» (2003), O. Zholdybay «Kazakh-Turkic Literary Relations in the Research of Academician Rahmankul Berdibay» (2007), M. Imangazinov «Subject Consonances in Kazakh and Ancient Literature» (2008), S. Ashimkhanova

«History of Foreign Literature XIX century» (2015), A. Ishanova «Poetics of the literary game in the prose of Orkhan Pamuk» (2016) and others [2].

The following researchers have made a great impact into Kazakh literary science. They are: Z. Akhmetov, T. Shanbaev «Literary studies. Terminological Dictionary» (1998) [3], Kh. Sadykov «Theory of Literature» (2002) [4], K. Akhmetov «Introduction to Literary Studies» (2004) [5], S. Makpyruly «The Art of Human Studies» (2009) [6], Zh. Mambetov «Aesthetic foundations of literature» (2011) [7], K. Zhanuzakova «Introduction to literary criticism» (2015) [8], T. Yesembekov «Theory of literary text» (2015) [9], A. Ismakova «Literary criticism of the period of independence» (2016) [10], Zh. Smagulov «Kazakh literary science of the twentieth century» (2017) [11], U. Kalizhanov, S. Kirabayev, Sh. Yeleukenov, G. Orda, A. Kaliyev «Modern Kazakh literature: development processes, names and events» (2017) [12], Zh. Aimukhambet «Myth. Mythology. Mythopoetics» (2017) [13], A. Temirbolat «Introduction to Literary Studies» (2020) [14] and others.

Scientific and theoretical research in Kazakh literary science during the period of independence is characterized by a comprehensive, objective and holistic study of verbal art. In close cooperation with the original traditions, there is an appeal to various literary trends, including mythological, modernist, postmodernist, etc. Moreover, a symbiosis of modern and traditional techniques. It is noteworthy to mention the system conclusions of scientists about modernism and postmodernism in modern Kazakh prose: B. Kanarbayeva «Postmodernism in Kazakh literary» (2010), K. Zhanuzakova «Modernism, postmodernism in modern Kazakh prose» (2014), Zh. Zharyl'gapov, S. Takirov, A. Zhakulayev «Kazakh prose: modernism and postmodernism» (2015), G. Saulembek «Postmodernism in Kazakh prose» (2017) [15], etc.

The studies of the above works are combined by common approaches to solving the problem: 1) Kazakh literature takes into account the achievements of world literature and by adapting them on the basis of their national characteristics; 2) There are revival and stagnation stages in the history of Kazakh literature, as the development of Kazakh literature is closely connected with the history of its people and world changes. In this connection, literary and aesthetic thoughts develop in various directions (realistic, romantic, modernist, postmodernist, etc.); 3) scientific research is based on the latest methodologies (semiotics, hermeneutics, structuralism, receptive aesthetics, etc.).

In modern Kazakh literary criticism, a special place is occupied by scientific research of scientists on the systematic study of the Kazakh literature's history. In this vein, the works of the following well-known scientists should be noted: «History of Kazakh literature», «Records of ancient culture», «Romanticism of Abai» by A. Konyratbayev, «Poets-disciples of Abai», «Heirs of Abai», «About the

textual criticism of Abai's works» by K. Mukhamedkhanov, «History of Kazakh literature» by H. Suyunshaliyev, «Migratory Birds», «Heavenly Peaks», «Guides of Literature» by T. Kozhakeyev, «Wounds in Consciousness», «Contradictory Thoughts of the Dashing Epoch», «History of Kazakh literary criticism» by T. Kakishuly, «Kazakh literature of the Soviet period», «White spots of literature», «In the spirit of Independence», «Independence of the nation and literature» by S. Kirabayev, «Top of Mukhtar» by R. Berdibay, «Literature created by the era» by M. Bazarbayev, «Top of poetry – wisdom» by Z. Akhmetov, «From a new line», «Literature and the nation's fate», «Dialogue with the centuries», «From the height of independence» by Sh. Yeleukenov, «Shakarim Kudaiberdiyev» by Sh. Satbayeva, «History of Abay studies», «Auezov and Abai studies», «Thoughts born in Turkestan» by M. Myrzakhmetuly, «Storytellers of the steppe», «Reunited with the people» by K. Sydikov, «Ancient literary monuments» by N. Kelimbetov, «Ornament of centuries», «Kobyz motif» by M. Magauin, «Peaks of returned Kazakh literature», «Sacrament of words», «Golden age of Kazakh literature» R. Nurgali, «I. Zhansugurov and the continuity of traditions» T. Sydykov, «Problems of modern Kazakh literary criticism», «Modern Kazakh prose», «Modern Kazakh poetry» N. Dzhuanyshebekov, «Patterns of time», «Shakarim and Sultanmakhmut», «Alash poets» A. Yespenbetov, «The Way of Criticism», «Critical Thinking», «Spiritual Thoughts» by D. Yskakuly, «Creativity of M. Auezov», «Modern Kazakh Literature» by Zh. Dadebayev, «Kazakh salary» by S. Negimov, «Cognition and artistry» by K. Alpysbayev, «Kazakh novel of the early twentieth century» Z-G. Bisengali, «Kazakh literature of the 19th century», «The structure of Abai's poems», «The course of hard times and the heritage of Shortanbay» by K. Madibayeva, «Fix your cradle!», «Creative facets of literature», «Motto-Alash!» T. Zhurtbay, «Shakarim: tradition and artistry» B. Abdigazyuly, «Akhmet Baitursynuly», «Kazakh literature of the early XX century» O. Abdimanuly, «Returned names» M. Kydyralinova, «Writer and modern reality», «Horizon of knowledge» K. Abdezuly, «History of Kazakh literary science», «The world of national literary criticism» Zh. Smagulov, «Alash literary criticism» A. Ismakova, «Kazakh literature of the period of independence» R. Turysbek, «Kazakh literary criticism of the early twentieth century», «Kazakh literary criticism and criticism of the Soviet period» by G. Praliev, «S. Mukanov - Researcher of Alash Literature» by K. Akhmetova, «Shangerey: Creative Life» by M. Tazhmurat, «Return of Myrzhakyp» by M. Absamet, «Literature of Independent Years» by M. Aitimov, «Murat Monkeuly: Literary Research», «Chronicle of the Grief of the Kazakhs-Kirghiz», «Poetry of hard times. Genesis, typology, poetics» B. Omaruly, «Kazakh poetry and national idea», «Golden core», «Art of the word and national spirit» A. Sharip, «Alash and literature», «Spirituality», «Discourse» D. Kamzabekuly, «Kazakh literature of the 19th century», «Modern Kazakh

literature» Zh. Aimukhambet, «Flagship of criticism», «Kazakh literary science of the second half of the 20th century» S. Zhumagul, «Kazakh prose of the period of independence» S. Altybayeva, «Modern Kazakh literature», «Kazakh prose of the period of independence» by G. Baltabayeva, «Honored by Alash» by G. Orda, «Problems of the history of Kazakh literature of the early twentieth century» by M. Kopbayeva, «Literature of the great steppe» by M. Zholdasbekov and others.

The history of Kazakh literature become the object of serious research in recent years, the result of which is the appearance of both academic publications and individual monographic works. It should be taken into consideration that over the past quarter of a century, literature and literary criticism has been gone through significant progress in literature and literary criticism. Not to mention the results achieved in higher schools in the field of literature and literary criticism, the research of individual authors, their multi-volume works, the work done at the Institute of Literature and Art. M. O. Auezov, pulls for a whole century. Among them there are some fundamental works: one hundred volumes of «Words of the Ancestors», fifty volumes of works by M. O. Auezov, twenty volumes of «Literary monuments», ten volumes of «History of Kazakh literature», «Kazakh novel: past and present», «History of Kazakh literary criticism», a series of multi-volume «Classical studies». Obviously, these studies are a great achievement of national literary criticism [16].

Thus, it is possible to summarize the opinions of researchers of the independence period: literary periods are considered as a multifaceted ideological and aesthetic search, logical-consistent, holistic process; the development of verbal art is studied in the frames of integrating spiritual and religious content; literary phenomena should be evaluated objectively, taking into account the differences of each epoch.

Modern Kazakh literature is studied according to the following system: identification of philosophical, aesthetic and ideological views, comparison and interpretation of world literary works; studying the heritage of literature within different eras, including banned authors from today's perspective.

Conclusion

The analysis of all the above-mentioned studies makes it possible to identify prospective tasks of modern Kazakh literary studies: 1) the text processing of literary works of different periods and publication in order to acquaint a wide readership; 2) disclosure of human and national properties in the authors' works; 3) definition of the role and place of the «rehabilitated» literary heritage for modernity; 4) identification of philosophical-worldview, aesthetic-ethical, ideological features of authors of different periods; 5) interpretation, comparison of texts with the world literary heritage; 6) evaluation of the social, moral and

aesthetic significance of the national literary heritage for the development of world culture and scientific and theoretical thought.

References

- 1 **Исмаилова, Ф.** Феминистская имагология [Текст] : Монография / Ф. Исмаилова. – Алматы : Ғылым, 2003. – 348 с.
- 2 **Ишанова, А.** Поэтика литературной игры в прозе Орхана Памука [Текст] / А. Ишанова // Art sanat. special issue of the international virtual forum. – Istanbul, 2016. – С. 41–58.
- 3 **Ахметов, З., Шаңбаев, Т.** Әдебиеттану. Терминдер сөздігі [Мәтін] / З. Ахметов, Т. Шаңбаев. – Алматы : Ана тілі, 1998. – 348 б.
- 4 **Садықов, Х.** Теория литературы [Текст] / Х. Садықов. – Алматы : Ғылым, 2002. – 236 с.
- 5 **Ахметов, К.** Әдебиеттануға кіріспе [Мәтін] / К. Ахметов. – Қарағанды : Арко, 2004. – 332 б.
- 6 **Мақпырұлы, С.** Адамтану өнері [Мәтін] / С. Мақпырұлы. – Алматы : Арыс, 2009. – 214 б.
- 7 **Мәмбетов, Ж.** Әдебиеттің эстетикалық негіздері [Мәтін] / Ж. Мәмбетов. – Алматы : Қазақ университеті, 2011. – 163 б.
- 8 **Жанұзақова, Қ.** Әдебиеттануға кіріспе [Мәтін] / Қ. Жанұзақова. – Алматы : Қыздар университеті, 2015. – 277 б.
- 9 **Есембеков, Т.** Көркем мәтін теориясы [Мәтін] / Т. Есембеков. – Алматы: Қазақ университеті, 2015. – 186 б.
- 10 **Исмақова, А.** Тәуелсіздік кезеңіндегі әдебиеттану [Мәтін] / А. Исмақова. – Алматы : Дәстүр, 2016. – 384 б.
- 11 **Смағұлов, Ж.** XX ғасырдағы қазақ әдебиеттану ғылымы [Мәтін] / Ж. Смағұлов. – Астана : Фолиант, 2017. – 480 б.
- 12 Қазіргі қазақ әдебиеті: даму үрдістері, есімдер мен оқиғалар [Мәтін]: Ұжымдық монография / Ред. У. Қалижанов, С. Қирабаев, Ш. Елеукенов, т.б. – Алматы : Print express, 2017. – 510 б.
- 13 **Аймұхамбет, Ж.** Миф. Мифология. Мифопоэтика [Мәтін] / Ж. Аймұхамбет. – Алматы : Эверо, 2017. – 512 б.
- 14 **Темірболат, А.** Әдебиеттануға кіріспе [Мәтін] / А. Темірболат. – Алматы : Қазақ университеті, 2020. – 208 б.
- 15 **Saulembek, G.** Postmodernism in Kazakh prose // G. Saulembek. – [Electronic resource]. – <https://www.kaznu.kz/content/files/pages/folder/17928>
- 16 **Дәдебаев, Ж.** Әдебиет теориясы : ғылыми маңызы, өмірлік мәні [Мәтін] / Ж. Дәдебаев // Әдебиет теориясы және қазіргі әдебиеттанудың негізгі мәселелері : халықаралық ғылыми-теориялық конференция

материалдары. – Алматы : М. О. Әуезов атындағы әдебиет және өнер институты, 2014. – 30–36 б.

References

1 **Ismailova, F.** Feministskaya imagologiya [Text] : Monografiya [Feminist imagology : Monograph]. – Алматы : Ғылым, 2003. – 348 p.

2 **Ishanova, A.** Poetika literatýrnoi igrы v proze Orhana Pamýka [Poetics of the literary game in the prose of Orkhan Pamuk] [Text] // Art sanat. Special issue of the international virtual forum. – Istanbul, 2016. – P. 41–58.

3 **Ahmetov, Z., Shańbaev, T.** Ádebiettaný. Terminder sózdigi [Literary criticism. Terminological dictionary] [Text]. – Алматы : Ana tili, 1998. – 348 p.

4 **Sadykov, X.** Teoriya literatýry [Theory of Literature] [Text]. – Алматы : Ғылым, 2002. – 236 p.

5 **Ahmetov, K.** Ádebiettanýға kirispe [Introduction to literary criticism] [Text]. – Qaraғandy : Arko. 2004. – 332 p.

6 **Maqpyruly, C.** Adamtaný óneri [The art of human science] [Text]. – Алматы : Arys, 2009. – 214 p.

7 **Mámбетov, Zh.** Ádebiettiń estetikalыq negizderi [Aesthetic foundations of literature] [Text]. – Алматы : Qazaq universiteti, 2011. – 163 p.

8 **Zhanuzaqova, Q.** Ádebiettanýға kirispe [Introduction to literary criticism] [Text]. – Алматы : Qyzdar ýniversiteti, 2015. – 277 p.

9 **Esembekov, T.** Kórkem mátin teoryasy [Theory of literary text] [Text]. – Алматы : Qazaq ýniversiteti, 2015. – 186 p.

10 **Ismaqova, A.** Táýelsizdik kezeńindegi ádebiettaný [Literary criticism of the period of independence] [Text]. – Алматы : Dastúr, 2016. – 384 p.

11 **Smagulov, Zh.** XX ғасырдағы qazaq ádebiettaný ғылымы [Kazakh literary science of the twentieth century] [Text]. – Astana: Tome, 2017. – 480 p.

12 Qazirgi qazaq ádebieti: damý úrdisteri, esimder men oqıǵalar [Modern Kazakh literature : development processes, names and events] [Text]. Red. Kalızhanov U., Kırabaev S., Eleykenov Sh. – Алматы : Print express, 2017. – 510 p.

13 **Amuhambet, Zh.** Mif. Mifologiya. Mifopoetika [Myth. Mythology. Mythopoetics] [Text]. – Алматы : Evero, 2017. – 512 p.

14 **Temirbolat, A.** Ádebiettanýға kirispe [Introduction to literary criticism] [Text]. – Алматы : Qazaq ýniversiteti, 2020. – 208 p.

15 **Saulembek, G.** Postmodernism in Kazakh prose // [Electronic resource]. – <https://www.kaznu.kz/content/files/pages/folder17928>

16 **Dádebayev, Zh.** Ádebiет teoryasy: ғылымı mańyzy, ómirlik máni [Theory of Literature : Scientific and Life Significance] [Text] // Theory of Literature and the Main Problems of Modern Literary Studies : International Scientific and

Material received on 13.03.23.

**А. К. Матаева¹, С. Б. Жұмағұл², Э. И. Контева³*^{1,2}Л. Н. Гумилев атындағы Еуразия ұлттық университеті,

Қазақстан республикасы, Астана қ.;

³Омбы мемлекеттік педагогикалық университеті,

Ресей Федерациясы, Омбы қ.

Материал 13.03.23 баспаға түсті.

ҚАЗІРГІ ҚАЗАҚ ӘДЕБИЕТТАНУЫ: ЖЕТІСТІКТЕР, ПРОБЛЕМАЛАР, ДАМУ ПЕРСПЕКТИВАЛАРЫ

XX ғасырдың аяғы XXI ғасырдың басында қазақ қоғамы өзінің дамуының жаңа кезеңіне аяқ басты. Қазіргі әлеуметтік өзгерістер ұстанымын анықтайтын жалпы адамзаттық құндылықтар ұлттық әдебиеттануға ерекше ықпал етіп, идеологиялық қысымдағы өткенін объективті саралап, болашақтағы даму бағытын дұрыс айқындау міндеттерін жүктейді. Заманауи әдебиеттануда бұрындары қалыптасқан маркстік-лениндік әдіснама, социалистік реализм сынды қасаң қағидаларға сыни плюрализм барынша өрістеп, әлем әдебиеттануындағы озық тенденциялармен трансформациялану үрдістері жүруде. Қоғамдағы әдебиеттің ролін бағамдаудағы эстетикалық танымдағы өзгеріс, шындықты бейнелеудің жаңа формалары, әдістері мен құралдарына жүгінудегі жаңашыл қадамдар, әдеби үрдіс табиғатын зерттеудің жаңа ғылыми-теориялық тәсілдері мен қағидаттары қазіргі қазақ әдебиеттануына тән басты сипаттардың бірі. Бүгінгі әдебиеттану ғылымының даму заңдылықтарын анықтау, оның әдіснамалық тұжырымдамаларын, зерттеудің теориялық негіздері мен бағыттарын, жетістіктері мен перспективаларын анықтайтын ғылыми ізденістерді жан-жақты саралау аса өзекті міндет. Қоғамдық және гуманитарлық ғылымдардың басқа салалары сияқты қазіргі қазақ әдебиеттануы да жеке ғылым ретінде өзінің қалыптасу жолын қайта саралауға, әр кезеңіндегі жетістігі мен кемшілігіне баға беруге ұмтылуда. Мақалада қазіргі қазақ әдебиеттануының жаңашыл ізденістерін айғақтайтын ғылыми-теориялық мәселелері қарастырылды. Сөз өнерін бағалау және талдауда жаңа зерттеу әдістері мен ғылыми

қағидаттарды негізге алып отырған еңбектер маңызы екішеледі. Герменевтика, структурализм, семиотка өзге де жаңашыл зерттеу әдістерін басшылыққа алып жазылған теориялық еңбектердің маңызы қарастырылып, шолу жасалды. Сол арқылы қазіргі қазақ әдебиеттануының басты жетістіктерін, әдеби-теориялық проблемаларын, даму бағыттарын зерделеу көзделді.

Кілтті сөздер: қазақ әдебиеттануы, әдебиет теориясы, тарихы, әдісі, ұлттық ерекшелігі, перспективасы.

*А. К. Матаева¹, С. Б. Жумагул², Э. И. Коптева³

^{1,2}Евразийский национальный университет имени Л. Н. Гумилева, Республика Казахстан, г. Астана;

³Омский государственный педагогический университет, Российская Федерация, г. Омск.

Материал поступил в редакцию 13.03.23.

СОВРЕМЕННОЕ КАЗАХСКОЕ ЛИТЕРАТУРОВЕДЕНИЕ: ДОСТИЖЕНИЯ, ПРОБЛЕМЫ, ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ

Конец XIX и начало XX веков ознаменованы для казахского общества вхождением в новую стадию развития. Общечеловеческие ценности, определяющие концепции современных социальных изменений, несомненно, оказали влияние на национальное литературоведение, ставят новые задачи правильного определения перспектив развития путем объективного пересмотра прошлого, ознаменованного идеологическим давлением. В современном литературоведении наблюдается развитие критического переосмысления ранее устоявшихся принципов марксистско-ленинской методологии, социалистического реализма, что происходит за счет трансформации с передовыми тенденциями в мировом литературоведении. Формирование нового эстетического познания в оценке роли литературы в обществе, обращение к новым формам, методам и средствам отражения действительности, разработка научно-теоретических подходов и определение новых принципов изучения природы литературного процесса являются характерными признаками современного казахского литературоведения. На сегодняшнем этапе актуальной задачей является выявление закономерностей развития литературоведческой науки, всесторонняя дифференциация научных изысканий, определение методологических концепций, теоретических основ и направлений исследований, оценка

достижений и определение перспектив новых исследований. Являясь важной отраслью общественных и гуманитарных наук, современное казахское литературоведение стремится переосмыслить свой путь становления как области научного познания, чтобы дать оценку своим достижениям и выявить недостатки, имеющие место на каждом этапе развития. В статье рассматриваются научно-теоретические проблемы современного казахского литературоведения, отражающие новаторские поиски. При этом большое значение имеет оценка и анализ исследований, основанных на новых методах исследования и научных принципах. Среди них особое место занимают теоретические труды, написанные на основе герменевтики, структурализма, семиотики и других новаторских методов исследования. Также представлен анализ основных достижений, литературно-теоретических проблем, направлений развития современного казахского литературоведения.

Ключевые слова: казахское литературоведение, теория, история литературы, метод, национальная особенность, перспектива.

Теруге 13.03.2023 ж. жіберілді. Басуға 31.03.2023 ж. қол қойылды.

Электронды баспа

3,41 МБ RAM

Шартты баспа табағы 25,38. Таралымы 300 дана. Бағасы келісім бойынша.

Компьютерде беттеген: А. К. Темиргалинова

Корректорлар: А. Р. Омарова, Д. А. Кожас

Тапсырыс № 4037

Сдано в набор 13.03.2023 г. Подписано в печать 31.03.2023 г.

Электронное издание

3,41 МБ RAM

Усл. печ. л. 25,38. Тираж 300 экз. Цена договорная.

Компьютерная верстка: А. К. Темиргалинова

Корректоры: А. Р. Омарова, Д. А. Кожас

Заказ № 4037

«Toraighyrov University» баспасынан басылып шығарылған

Торайғыров университеті

140008, Павлодар қ., Ломов к., 64, 137 каб.

«Toraighyrov University» баспасы

Торайғыров университеті

140008, Павлодар қ., Ломов к., 64, 137 каб.

67-36-69

e-mail: kereku@tou.edu.kz

www.vestnik.tou.edu.kz